

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 15. aprila 1863. ~

Gospodarske stvari.

Goveja kuga na Kranjskem.

Česar smo se zmiraj bali, se je pripetilo zdaj. V Seli blizo Semiča v metliškem okraji na Dolenskem je 7. dan t. m. poginila dve leti stara telica za pravo govejo kugo; bolnega vola v ravno tistem hlevu je komisija pobiti dala, zraven še drugo zdravo kravo in drugega zdravega vola ravno tistega gospodarja, da bi se tako mahoma kuga zatrla. Vse drugo, kar zapoved o goveji kugi ukazuje, se je brž brž storilo, cela vas zaprla, in več drugega.

Kuga se je zanesla iz Hrvaškega, — odkod prav, in kdaj, se pri tej priči še ni moglo zvediti.*) To pa je gotovo, da čeravno je bila meja med kranjsko in hrvaško deželo še vseskozi zaprta, da je neki kmet v Žunicah v črnomeljskem kantonu skrivé na kakem neznanem mestu čez kordón iz Hrvaškega pripeljane (kontrebandirane) vole dobil. Ko je bil 24. dne preteklega mesca sejm v Metliki le za domačo živino, sta ta dva vola iz Žunic tudi na sejm prignana bila; kupil ju je gori omenjeni kmet iz Sela; drugi dan je zapazil, da je eden bolan; v strahu, da utegne kužna bolezen biti, ju žene čez Preloko in skoz Kolpo v Žunice nazaj; ker ju ondi ne spečá, mu zbolí domá eno njegove domače živine (gori omenjena telica) tako, da prva pogine, hrvaški vol pa je bil še tudi hudo bolán, ko je komisija tjé prišla, ki je po postavi, kakor smo gori rekli, vso živino poklati in zakopati dala.

Velika sreča bi bila, ako ni bolni vol zatrosil te bolezni tudi v Žunicah, ker se še ne vé, kako dolgo je brezvestni gospodar tega vola že imel, — ako bi ne bil zatrosil bolezni v Preloki, kjer je tudi bil in pa tudi v Seli, kjer ga je komisija zaklati dala. Se vé, da vse te vasi zadeva ostra zapoved, da se zaprejo. Al ker je bil vol v Metliki na sejmu, čeravno gospodar, ki ga je kupil, ni nič bolnega na njem vidil in čutil, je vendar le mogoče, da je kakošno drugo živinče še okužil. Zato naj vsi tisti gospodarji, ki so kakošno govedo na tem sejmu kupili, jo v hlevu zaprto in od druge svoje živine ločeno imajo, sicer pa svoji gosposki brž naznanit grejo, da tako živino imajo, če tudi je zdrava, sicer jih po postavi zadene ojstra kazen.

Kdor je nečimern v vseh teh krajih, kjer sta ona hrvaška vola bila, je kriv vse nesreče, ktera utegne priti čez-nj, čez njegove sosedé in čez deželo.

V lanskíh „Novicah“ že v listu od 19. novembra in 10. decembra smo obširno govorili o tej grozni morivki, ktera se le po nalezbi od živine do živine raz-

širja; kužnina pa tiči v blatu, scavnici, slinah, in vsakem drugem iztoku, se drži kože, rogov, parkljev in tako dalje. Izprva je bolezen podobna vsaki drugi vročinski, — kadar pa začne **od spred:** z oči, nosa in gobca teči žlem, in ko je živina prve dni zapečena bila, se **odzadej** odpre driska, zraven pa še poredkoma pokašluje, — potem pa je kuga gotova, ki ne umori živine hitro, ampak čez 5, 7, 14 dni ali še pozneje.

Zdravila ni nobenega zoper to morivko, — tudi ne pomaga najbolja klaja, in nobena stvar ne.

Edino je, da se taka živina tako zaprè kakor stekelpes, da ne pride do nobene druge živine kakoršne koli tudi psov in mačke ne, — da človek, ki je bil ali je pri taki živini, ne pride z nobeno drugo živino pa tudi z nobenim drugim človekom v dotiko, ki lahko po svoji obleki zanesse to kužnino.

Vsak gospodar, ki ima še zdravo živino, naj se ogiba kakor steklega psa take živine, pa tudi ljudi iz take hiše itd. Če je vsak za-se in za svojo živino najojstrejši policaj, tedaj le se more ta grozna bolezen zatreti, da se ne širi dalje.

Zato je treba, da se prav natanko in zvesto spolnuje vse, kar gosposka ukaže, in da vsak tudi na svojega soseda pazi, ali spolnuje tudi on vse. Bog obvari, iz takega kužnega kraja kako živino kam prodati; to je toliko, kot strup širiti po svetu. Bog obvari, kako bolno živinče zamolčati!

Res! sila sila težavno je vse to; al tù ni nobene druge pomoči. Tù je pač resnica, kar pregovor pravi: „Pomagaj si sam, pa ti bo pomagal Bog!“

Zato čujte gospodarji! V veliki nevarnosti ste in vsa dežela z Vami. Sl. deželna vlada je zaukazala, kar je na vse strani potrebno.

O čbelarstvu našem.

Iz Vodice 5. aprila. — Da naša prošnja za varstvo čbelarstva v deželnem zboru 16. dne u. m. ni bila uslišana, smo brali, toda le na kratko razloženo v slovenskih naših časnikih, in pri tej priliki smo prav živo pogrešali slovenskih štenografičnih zapisnikov, da bi brali vse, kar se je za našo reč govorilo in proti nji. Res prečuden je bil oni sklep od 28. januarja, da razgovori deželnega zbora imajo izhajati le v nemškem jeziku, ker gotovo za več kot 300.000 naših ljudi, ki nemškega celó ne umejo, s klobukom tujega jezika pokrito ostane, kar ravno nje zadeva!! Nadjamo se, da ta sklep je obveljal le za ta zbor, in da se bo že v prihodnjem zboru dalo vsakemu svoje. Naš narod ni več tako zaspan, da bi ne želel zvediti, kaj se za-nj dela v deželnem zboru. — Da pa spet pridemo do tega

*) Ravno kar nam piše častiti dopisnik, da neki Vlah Marijndolec je zanesel to bolezen. Vred.

kar je poglavitni namen teh vrstic, namreč na prošnjo našo zastran čbelarstva, rečemo očitno, da tudi mi nismo zoper svobodo čbelarstva, sicer bi bili v svoji prošnji do deželnega odbora od 20. oktobra 1862 mogli zahtevati, da noben tuj čbelar ne sme pripeljavati svojih rejenk na naše polje. Al tega nismo, temuč prosili smo pomoči zoper nam silno škodljivo preobilnost in netečnost. Naj nam g. Dežman imenuje le en sam oddelek prostega obrtnijstva, s katerim bi se v postavno vredjeni državi smelo ravnati brez ozira na lastninstvo! In samo toliko smo prosili, da bi se našemu lastninstvu škodljiva sila odvrnila. Ako pa v naši vlogi predloženi obsežek postave koroške, podeljene vsled dvornega ukaza od 30. junija 1796, ni bil komu po volji, naj bi bil nasvetoval postavo drugo, modrejšo, da bi še gotovše pravi namen dosegla. Da pa je take postave sploh silno treba, dokazuje praktična c. kr. kmetijska družba, dokazujejo pritožbe toliko djanskih čbelarjev, kateri v sestavi svoje prošnje niso s svojimi jeziki po vetru mahali, da bi bili namreč o kaki reči lagali. Zmiraj lože je resničnost naših pritožb dopričati, kakor nasprotnikom našim le dokazati toliko, da je naša prošnja bila prenapeta. Naj pride le na naše mesto, da se sam prepriča, kdor ne verjame, da le pravično reč zahtevamo. Nabrali smo v naglosti za svojo prošnjo res le 38 podpisov bližnjih čbelarjev. Ako to ni zadosti, jih nabereimo še trikrat ali še večkrat po 38 samo na Gorenskem, in potem gremo jih še na Dolensko iskat, ker vemo, da se bodo vsi domači čbelarji posestniki radi podpisali, kateri ne iščejo v čbeloreji nobene netečne dobičkarije in so toraj gotovša podpora nje prihodnje povzdige, kakor tolika manjšina čbelarskih „špekulantov“, kateri dostikrat vse svoje premoženje v čbele vtaknejo in s srečo vred bogate, z nesrečo pa beračijo. Ravno tolika manjšina nam nasproti so vsi, kateri, za lastno čbelorejo pretožljivi, tuje rejenke v svoje nezmerne čbelnjake sprejemajo. Koliki so ti čbelnjaki tu in tam, naj pové tudi g. Golob, od ktereга smo pričakovali, da se bo za našo prošnjo potegnil, ker on sam najbolje vé, koliko tujih čbel se navleče v našo okolico; saj on sam ima za čez 200 tujih panjev pripravljen čbelnjak, pa še povsod drugod jih je dosti. Naše lastne skušnje nas tedaj prepričujejo, da stara postava za koroško deželo ni bila prazna domišlija, zato smo se je radostni poprijeli, pa žalibog! da ni obveljala.

Čbelarji vodiški.

Naznanilo kmetijskim gospodarjem.

Geisovi magnetični brusi se zopet v pisarnici kmetijske družbe v Ljubljani dobivajo po ceni, ki je bila že večkrat na znanje dana.

Domače stvari.

Nekoliko besed gledé šempetrsko-reške ceste.

(Konec.)

Povsod je znano, koliko siromaštvo tare uboge Istrane zbog suše in vednih slabih letin; al Istrane vse pomiluje, davke imajo manje, od živeža, ki si ga iz Trsta vozijo, ni jim treba plačevati visoke izvožnine ali cola, njim dojde pomoč, kakor se večkrat po Novinah bere, zdaj od te zdaj od une strani, al tužnemu Pivčanu, ktereга zadevajo neprestano ravno tolike ali še več nadloge kot Istrana, se dosihmal ne naklanja tako usmiljenje. Deželni zbor je dokazal, da mora plačevati od svojega kamenja v primeri ravno toliko, ko Gorenec od svojega rodovitnega, mastnega polja in več kot Stajarec od prekrasne zemlje svoje. Le s cesto in gozdarijo so

se tamošnji ljudje pri življenji ohranili in si toliko pomagali, da jim ni še vse prek prodano bilo. Unstran hriba raste ob bregovih vode Reke trta in lepo žlahno sadje, iz ktereга vzame vsak le kolikaj marljiv kmet „puno novac“; vse drugače pa je na Pivki. Ne tajim, da ne bi bilo v tem oziru veliko bolje, kakor je sedaj, ako bi se Pivčani sploh, in ne samo tu pa tam kdo, bolj pridno sadjoreje poprijeli; al tako ni in ne bode nikdar, kot je unstran hriba, ker je brkinska zemlja za sadjorejo sto in stokrat bolja od pivške. Tudi sviloreja je že marsikakega gospodarja unstran hriba obogatila. Lansko leto so se bili tudi Pivčani, od prečastnega gospoda in vrlega rodoljuba A. Mlakarja spodbadani, prav živo sviloreje poprijeli. Ostarele, nerodovitne češplje so iz svojih vrtov ruvali, in lepe, mlade murve, ki so jim iz Furlanije dohajale, na njihovo mesto zasaževali. Ko je pravi čas nastopil, so začeli svilorejo v Božjem imenu, in ker jim je domačega perja manjkalo, jim je železnocestni hlapec dragoceno murbino perje iz ravne Furlanije donašal. Ko niso bili sami tega dela še vajeni, so se dali od Furlanov podučiti, ki so v teh rečeh jako zvedeni. Po njihovem nasvetu so tudi odre za sviloprejke in drugo, kar je bilo treba, napravili. Veliko veselje je bilo viditi, kako lepo so se črviči ponašali. Že so Pivčani v duhu vidili svojo doslej tako golo, revno in pusto dolino vso bogato in z murbami lepo obraščeno ali žalibože! sreča jim ni bila ugodna. Črviči so začeli vsem skoraj na enkrat bolehati in poginili so večidel vsi, potem ko so vsakega, ki se je ž njimi pečal, za enih 100 do 200 stotinjakov objedli. Mogoče je, da ne bode vsako leto tako nesrečno kot lansko in da bode sviloreja, ako ne prej, saj potle lepo napredovala in ljudem dobičke dajala, ko bodo domače murbe odrastle in toliko perja dajale, da ne bo sile več nezdravega perja iz Furlanije si naročevati; al nesreča lanska je vse oplašila in pokazala, da na svilorejo se ni kam zanašati. Pivčanu ne ostane toraj nič drugega, ko cesta in gojzdarija. Al tudi z gojzdarijo ni nič, ker grajščina jim ne daja več kupčijskega lesa po nizki ceni kakor nekdanj, marveč celó hoče, da bi še vsako polence za domačo potrebo od nje kupovati morali in sicer po taki ceni, kakor bo nji drago. Zavoljo tega se morajo zdaj z grajščino tožiti. Ni sicer verjetno, al vendar mogoče je, da bi svoje stare pravice do gozda in do lesa, kolikor ga za domače potrebe potrebujejo, zgubili, in če jim bi zraven tega zdaj še cesto vzeli, kako bi potem ubožci visoke davke plačevali, ako ne bi mogli še sami sebe nikakor preživeti. Prava istina je, ktero mi mora vsakdo potrditi, komur so oni kraji znani, da Pivčan brez kakega posebnega zaslužka, s tem, kar si domá pridela, živeti ne more, zakaj, ako ni kake posebno dobre letine, mu zadostuje to, kar si na svoji pičli zemlji z velikim trudom med kamenjem pridela, h večemu za pol leta sebe in svoje preživiti; prav dobre letine na Pivki ni bilo, odkar je začel krompir gnjiti. Zato gré že zdaj hiša za hišo na boben; vzame naj se jim še cesta in dala bi se sto in sto družinam beraška palica v roke.

Al rekel bo kdo: kadar se v sedanjih časih ceste delajo, se ne gleda toliko na vasi in ljudi, ampak gleda se največ na to, kako da bi se ceste lepo, ravno, po bližnjem potu in z manjšimi stroški napraviti dale. Jaz pa pravim: to ni tako. Še železne ceste se drzé, če je le mogoče, onih krajev, ki imajo več prebivavcov; navadne poštné in kupčijske ceste se pa morajo velikih vasi in ljudnatih krajev še veliko bolj držati, sicer niso kar bi imele biti. Zato, mislimo, bi se ne smela Pivčanom cesta odvzeti, če se ravno ne bi mogla na njihovi strani tako lepo, ravno, tako cenó in po bližnjem potu kot unstran hriba narediti; toliko manj jim se smé